

PEMILIHAN BAHASA DALAM KALANGAN PEKERJA ASING DI TAMAN PELANGI, PRAI, PULAU PINANG

NURUL ADILA ZULKIPLI
Universiti Kebangsaan Malaysia
nuruladilazulkipli@gmail.com

SA'ADIAH MA'ALIP*
Universiti Kebangsaan Malaysia
adia@ukm.edu.my

*Penulis Koresponden

ABSTRAK

Malaysia merupakan negara yang sedang mengalami pertumbuhan ekonomi dan menyebabkan kedatangan pekerja asing ke negara ini meningkat. Kedatangan pekerja asing ini wujud sejak zaman penjajahan lagi. Kemasukan pekerja asing ke negara ini menyebabkan mereka perlu mempelajari bahasa dan budaya rakyat di sini. Bahasa yang merupakan alat komunikasi bagi manusia untuk menghubungkan antara satu sama lain. Bahasa Melayu yang juga bahasa kebangsaan bagi negara ini perlu difahami dan ditutur oleh pekerja asing agar mereka dapat berkomunikasi dengan penduduk setempat untuk melakukan aktiviti seharian. Oleh itu, kajian tentang pemilihan bahasa dalam kalangan pekerja asing ini dijalankan. Objektif kajian ini ialah mengenal pasti pemilihan bahasa dalam kalangan pekerja asing dan faktor-faktor yang mempengaruhi pemilihan bahasa tersebut. Selain itu kajian ini juga bertujuan untuk menentukan kekerapan penggunaan bahasa Melayu dalam kalangan pekerja asing mengikut domain. Kajian ini menggunakan kaedah penyelidikan campuran kuantitatif dan kuantitatif. Bagi pengumpulan data, borang soal selidik, temubual dan pemerhatian telah digunakan dalam kajian ini. 80 borang soal selidik telah diedarkan dan 8 orang informan dipilih dalam kalangan responden. Hasil kajian mendapati bahawa pekerja asing menggunakan bahasa Melayu dalam kehidupan mereka kecuali dalam domain keagamaan. Mereka lebih memilih untuk menggunakan bahasa ibunda mereka ketika melakukan aktiviti keagamaan. Kesimpulannya, kebanyakan pekerja asing cenderung menggunakan bahasa Melayu dalam kehidupan mereka dan dipengaruhi dengan orang disekitar yang juga penutur bahasa Melayu.

Kata kunci: Bahasa Melayu; domain bahasa; pekerja asing; pemilihan bahasa; Sociolinguistik

LANGUAGE CHOICE AMONG FOREIGN WORKERS IN TAMAN PELANGI, PRAI, PENANG

ABSTRACT

Malaysia is a country that is experiencing economic growth and causing the influx of foreign workers to this country to increase. The arrival of these foreign workers has existed since the colonial era. The influx of foreign workers into the country causes them to learn the language and culture of the people here. Language which is a communication tool for humans to connect with each other. Malay language is the national language of the country also need to be understood and spoken by migrant workers so that they can communicate with the locals to do their daily activities. Therefore, a study on language choice among these foreign workers was conducted. The objective of this study is to identify language choice among foreign workers and the factors that influence the language choice. In addition, this study also aimed to determine the frequency usage of Malay language among foreign workers according to domain. This study uses a mix of qualitative and quantitative research methods. For data collection, questionnaires, interviews and observations were used in this study. 80 questionnaires were distributed and 8 informants were selected among the respondents. The study found out that workers use Malay language in their lives except in their religious domain. They prefer to use their mother tongue when conducting religious activities. In conclusion, most of the foreign workers tend to use Malay language in their daily activities and it influenced by people who are speak Malay language around them

Keywords: Malay language; language domain; foreign worker; language choice; Sociolinguistic

PENGENALAN

Bahasa merupakan alat atau instrumen yang penting dalam mewujudkan persahabatan, ikatan kebudayaan dan seterusnya dalam hubungan ekonomi. Menurut Dewan Bahasa Pustaka (2008), konsep bahasa melibatkan bidang perancangan bahasa, penggunaan bahasa dan sikap sesuatu bahasa. Menurut orang-orang Yunani pada zaman dahulu menganggap bahasa ini sebagai alat untuk manusia mengekspresikan fikiran dan perasaan mereka. Tanggapan ini boleh dianggap benar tetapi tidak menyeluruh kerana tanggapan tersebut menyehatkan penggunaan bahasa hanya ketika terdapat sesuatu dalam fikiran atau perasaan mereka manakalah Bloomfield menyatakan bahawa bahasa merupakan sistem lambang yang iaitu bunyi yang bersifat bebas dan digunakan oleh masyarakat untuk berinteraksi dalam kehidupan seharian mereka. Sociolinguistik memandang bahasa sebagai tingkah laku sosial yang digunakan dalam sesuatu komunikasi. Bahasa merupakan milik sesuatu masyarakat yang tersimpan dalam setiap diri individu.

Kedatangan buruh asing ini telah bermula sejak zaman penjajahan yang dibawa masuk untuk berkerja di ladang dan kawasan perlombongan. Pertama kali kedatangan bermula apabila dibawa masuk oleh penjajah dan pelabur Inggeris ke Tanah Melayu untuk berkerja di ladang tebu, kopi, getah dan lombong bijih ketika industri tersebut mula berkembang (Halim Salleh, 1992). Namun begitu, berlaku kemelesetan ekonomi dunia pada tahun 1930an yang menyebabkan kuasa British telah menyekat kemasukan buruh asing (Halim Salleh, 1992). Setelah kemerdekaan negara, peningkatan ekonomi yang pesat menyebabkan kemasukan

pekerja asing diperlukan. Kerajaan Malaysia dan pelabur-pelabur telah mengimport semula buruh asing secara rasmi atau tanpa izin pada tahun 1990an. Pertumbuhan ekonomi juga meningkatkan peluang perkerjaan terutama dalam sektor perindustrian dan perkhidmatan. Malaysia merupakan negara membangun yang sedang menghadapi globalisasi yang dapat mewujudkan fenomena baru terhadap pembangunan ekonomi negara. Kecenderungan ketinggalan terbelakang daripada arus globalisasi berbanding negara maju menyebabkan pencapaian ke arah pembangunan ekonomi negara berbeza-beza. Menurut Nor Aini dan Goh Lea Koon (2009) bahawa antara kesan globalisasi terhadap pertumbuhan ekonomi ialah berlaku perbezaan pendapatan, jurang perkembangan ICT dan migrasi antarabangsa samaada pendatang asing atau pelarian. Hal ini demikian menyebabkan kebergantungan ekonomi Malaysia kepada pekerja asing semakin meningkat. Kementerian Dalam Negeri (2015) menyatakan bahawa hampir 16% guna tenaga dalam negara ini merupakan pekerja asing.

LATAR BELAKANG KAJIAN

Kajian tentang Pemilihan Bahasa dalam Kalangan Pekerja Asing di Perumahan Taman Pelangi, Prai, Pulau Pinang merupakan kajian untuk mengenalpasti kecenderungan pekerja asing menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa pilihan mereka mengikut situasi dalam kehidupan seharian mereka. Kajian ini juga bagi pengkaji menentukan kekerapan atau bahasa yang paling kerap digunakan oleh pekerja asing ini untuk menilai sejauh mana penggunaan bahasa Melayu mereka. Bahasa Melayu merupakan bahasa kebangsaan bagi negara Malaysia. Kajian ini juga meneliti faktor-faktor yang mempengaruhi pemilihan bahasa bagi pekerja asing ini sama ada melalui perkembangan pengaulan dan komunikasi antara responden dengan masyarakat Melayu atau mungkin terdapat faktor-faktor lain. Faktor-faktor yang perlu diperhatikan iaitu pihak yang dilibat dalam sesebuah interaksi, tempat berlakunya interaksi tersebut, dan topik perbualan yang sedang dibualkan dalam interaksi tersebut.

Berdasarkan kajian yang dijalankan oleh Norhisham Osman (1994) berkaitan dengan pemilihan bahasa di kawasan perumahan Ulu Dedap, Seberang Perak, terdapat beberapa faktor yang menentukan kelainan bahasa. Namun dalam dapatan kajian tersebut menunjukkan keturunan dan tempat asal amat mempengaruhi penguasaan bahasa seseorang kerana individu akan memulakan pembelajaran bahasa berdasarkan orang sekeliling dan keadaan persekitarannya. Faktor lain seperti sejarah penghijrahan, ibu bapa, pangkat keluarga turut mempengaruhi pemilihan bahasa di kawasan tersebut. Anshah (2016) juga menyatakan bahawa penutur yang tinggal dalam masyarakat yang berbilang bangsa dan mempunyai pelbagai bahasa perlu membuat pilihan bahasa yang tepat. Pemilihan bahasa mereka akan dipengaruhi oleh domain bahasa serta pengguna bahasa mereka. Individu yang mampu bertutur lebih daripada satu bahasa akan membuat pemilihan bahasa yang tepat mengikut domain tertentu. Menurut Fishman (1965), konsep domain merupakan suatu alat yang dapat menganalisis tingkah laku berbahasa masyarakat minoriti dan membantu dalam melihat sejauhmana peralihan atau pengekalan bahasa dalam sesebuah masyarakat. Domain ini dianggap sebagai situasi interaksi yang berlaku dalam lingkungan seperti domain keluarga, persahabatan, agama, pendidikan, pekerjaan, dan apa sahaja yang melibatkan pemilihan penggunaan bahasa tertentu

PERMASALAHAN KAJIAN

Pemilihan bahasa kerap menjadi isu dibincangkan dalam negara yang mempunyai pelbagai kaum dan bahasa. Lim (2008) mengatakan dalam kajiannya *Language Choices Of Malaysian Youth* bahawa pemilihan bahasa sebagai pelbagai atau kod yang digunakan atau digunakan

oleh individu tertentu untuk tujuan atau fungsi tertentu dalam interaksi lisan. Selain itu, Lim juga berpendapat bahawa pemilihan bahasa merupakan isu yang rumit kerana terdapat pelbagai faktor yang boleh mempengaruhi pemilihan bahasa dalam sesuatu pertuturan Malaysia merupakan negara yang terdiri daripada pelbagai kaum dan bahasa. Tambahan pula dengan kemasukan pekerja asing dari luar negara juga mempelbagaikan lagi bahasa yang digunakan di Malaysia seperti bahasa Indonesia, bahasa Nepal dan lain-lain. Oleh itu, Malaysia memerlukan alat komunikasi yang seragam dan mampu difahami oleh seluruh rakyat Malaysia iaitu bahasa Melayu. Menurut Hall dalam Abdul Hamid Mahmood (2002), bahasa merupakan institusi untuk manusia berkomunikasi dan berinteraksi dengan menggunakan simbol lisan-pendengaran yang arbitarari mengikut tabiat.

Yahya Othman (2005) juga mengatakan bahawa bahasa kedua dianggap sebagai alat yang dipraktikkan atau digunakan untuk mencapai sesuatu tujuan. Oleh itu, pekerja asing seharusnya mempunyai sekurang-kurang sedikit pengetahuan tentang bahasa Melayu bagi membolehkan mereka berkomunikasi dalam kehidupan seharian mereka. Pembelajaran tidak formal seperti penggunaan bahasa Melayu dalam komunikasi seharian antara rakan atau ahli keluarga dapat membantu mereka mempelajari bahasa tersebut. Setiap manusia di dunia ini akan dikurniakan dengan bahasa ibunda atau bahasa keluarga masing-masing. Nik Safiah (1987) menyatakan bahawa jika seorang kanak-kanak tinggal dalam masyarakat yang berhampiran dengan satu masyarakat bahasa lain maka ia akan terdedah dengan bahasa kedua. Apabila pengguna sesuatu bahasa berhijrah untuk mencari penempatan baru, mereka akan membawa bersama-sama bahasa mereka. Oleh itu, berlaku kelainan bahasa di kawasan perumahan Taman Pelangi kerana penduduk berasal dari negara dan dialek yang berbeza.

Kajian yang dilakukan oleh Sa'adiyah Ma'alip (2014) yang berkaitan dengan proses peralihan bahasa masyarakat orang asli Che Wong yang mendapati masyarakat ini masih menggunakan bahasa ibunda mereka dalam kehidupan seharian mereka. Mereka menggunakan bahasa Melayu hanya sebagai bahasa pengantar ketika berkomunikasi dengan masyarakat setempat sahaja. Kajian ini jelas menunjukkan bahawa bahasa kedua tidak dapat mempengaruhi penggunaan bahasa ibunda mereka. Kajian yang dijalankan oleh Rahilah Omar, Nasrun Alias dan Teo Kok Seong (2016) berkaitan pemilihan bahasa masyarakat Chetti di Melaka juga mendapati masyarakat tersebut masih menggunakan bahasa ibunda mereka dalam kehidupan seharian. Masyarakat Chetti akan menggunakan bahasa Inggeris atau bahasa Tamil apabila dipengaruhi faktor-faktor seperti sosial, ekonomi dan perubahan politik sahaja.

Selain itu, bahasa Melayu dan bahasa Indonesia yang berasal daripada bahasa yang sama iaitu bahasa Melayu dan kedua-dua bahasa ini tidak mempunyai kerangka standard bagi penggunaan bahasa tersebut. Kajian yang dijalankan oleh Karim Harun, Khairulanuar Ismail, Lokman Abd. Wahid, Zawahir Ismail dan Azhar Md. Sabil (2018) berkaitan dengan pembinaan kerangka standard bahasa Melayu dan bahasa Indonesia. Kerangka yang dimaksudkan ini penting untuk menambah nilai bahasa Melayu/Indonesia agar dapat dijadikan rujukan dalam penggunaan bahasa dalam kalangan penutur. Pekerja asing di perumahan Taman Pelangi, Perai terdiri daripada pelbagai negara dan etnik yang berbeza. Antara negara tersebut seperti dari Indonesia, Nepal, Bangladesh dan lain-lain lagi. Kehadiran pekerja asing di perumahan tersebut disebabkan oleh permintaan pengusaha-pengusaha kilang untuk menjadikan perumahan tersebut sebagai asrama untuk pekerja asing mereka. Sebuah perumahan yang mempunyai pelbagai bangsa mewujudkan persoalan bahasa apakah yang digunakan oleh mereka sebagai alat komunikasi.

KEPENTINGAN KAJIAN

Kepentingan kajian ini untuk memperlihatkan kewibawaan Bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan yang perlu disanjung oleh semua warganegara Malaysia tanpa mengira bangsa. Menurut Nik Safiah Karim (1987), bahasa Melayu merupakan bahasa kebangsaan yang melambangkan kedaulatan negara dan bahasa yang diharapkan mampu menjadi asas pembentukan bagi satu bangsa Malaysia. Kajian ini dijalankan untuk menentukan bahasa yang digunakan oleh pekerja asing semakin meningkat di negara ini samaada ketika berkomunikasi dengan rakyat tempatan atau sesama mereka. Seterusnya, kajian ini juga dapat membantu untuk mengetahui corak penggunaan bahasa bagi responden iaitu pekerja asing Taman Pelangi. Hal ini demikian menunjukkan kekerapan bahasa Melayu yang digunakan oleh pekerja asing dalam kehidupan seharian mereka. Jika hasil kajian mendapati bahawa bahasa Melayu merupakan bahasa yang digunakan dalam dominan dipilih oleh mereka, maka dapat diandaikan tahap kesedaran mereka bahawa kedudukan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan.

Kajian ini juga dilakukan bagi mempertahankan kedaulatan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan. Menurut Francis Wong (1971) memberikan kenyataan sebelum negara memperolehi kemerdekaan iaitu rakyat perlu wujudkan keperluan untuk bersama-sama memperjuangkan kemerdekaan. Keperluan yang dimaksudkan ini masih wujud walaupun negara telah mencapai kemerdekaan dalam usaha mempertahankan dan mengekalkan taraf kemerdekaan. Bahasa kebangsaan digunakan bagi mengukuhkan dan menyatukan negara dan bahasa Melayu perlu diiktirafkan sebagai bahasa kebangsaan yang menjadi tugas semua penduduk di Malaysia tanpa mengira bangsa dan agama. Kajian ini penting untuk memberikan gambaran tentang penggunaan bahasa Melayu dalam kalangan pekerja asing di negara ini. Kemampuan mereka untuk bertutur dalam bahasa Melayu yang diperolehi daripada pembelajaran secara tidak formal iaitu melalui persekitaran dan pendedahan oleh penutur bahasa Melayu.

METODOLOGI KAJIAN

Kaedah campuran digunakan bagi mengumpulkan data bagi kajian ini iaitu gabungan kualitatif dan kuantitatif. Melalui kaedah pengumpulan data ini, kesemua data kuantitatif dan kualitatif yang dikumpulkan seperti kajian kepustakaan, kajian lapangan, kaedah soal selidik, kaedah temu bual dan pemerhatian akan digabungkan bagi memperolehi memperoleh hasil kajian yang lebih signifikan. Kajian kepustakaan juga membolehkan penulis memperoleh kosa ilmu dan rujukan kajian terdahulu berkaitan dengan pemilihan bahasa. Menurut Uchenna dan Nworie (2017), bahan rujukan merupakan dokumen yang dapat memberikan maklumat khusus yang diperlukan oleh pengguna atau penyelidik perpustakaan. Buku rujukan standard mempunyai ciri-cirinya tersendiri. Antara ciri-ciri tersebut adalah dijalankan ketika memerlukan informasi khusus, tidak bertujuan untuk pembacaan yang berterusan, buku rujukan tidak boleh dipinjam dan disimpan secara berbeza dari bahan maklumat lain. Buku rujukan ini juga akan disusun mengikut abjad atau kronologi bagi memudahkan penulis atau penyelidik mendapatkannya. (Unego, dalam Cel Bez, 2016). Nwaigwe dan Onwuama (2017) juga menyatakan bahawa setiap buku di perpustakaan akan dirujuk dari masa ke semasa dan bahan rujukan disusun serta disimpan di bahagian rujukan perpustakaan bagi kemudahan kepada penyelidik.

Syed Arabi Idid (2002) menyatakan bahawa setiap kajian penyelidikan yang melibatkan pengumpulan data daripada populasi lebih sesuai menggunakan kaedah tinjauan.

Kajian lapangan ini antara aspek penting setelah kajian kepustakaan yang bertujuan mendapatkan data yang lebih tulen dan jelas. Penulis telah menggunakan soal selidik, temubual dan pemerhatian bagi menjalankan kajian lapangan ini. Bagi data soal selidik ini, penulis telah memilih bentuk soal selidik secara langsung dan tidak langsung. 80 borang soal selidik telah diedarkan secara bersemuka semasa penulis berkunjung ke asrama Panasonic Blok P. Tetapi hanya 60 borang soal selidik sahaja lengkap diisi untuk dianalisis. Oleh itu, pengkaji menggunakan borang soal selidik secara atas talian atau *google form* bagi mendapatkan 20 orang lagi responden.

Borang soal selidik dalam kajian ini mempunyai tiga bahagian iaitu bahagian A, bahagian B dan bahagian C. (Lihat bahagian lampiran). Bahagian A merupakan soalan yang berkaitan dengan demografi atau maklumat peribadi responden. Bahagian B pula merupakan soalan-soalan berkaitan pemilihan bahasa yang digunakan oleh responden dalam kehidupan seharian dan dibahagikan kepada tiga domain iaitu domain sosial, domain pekerjaan dan domain keagamaan. Manakala bahagian C merangkumi soalan berkaitan faktor-faktor yang mempengaruhi pemilihan bahasa tersebut dalam kalangan responden.

Penulis menjalankan temu bual bersama responden yang telah melengkapkan borang soal selidik yang diedarkan. Penulis berhasrat untuk mendapatkan maklumat tambahan dan bagi memperolehi data untuk objektif ketiga. Objektif ketiga ialah kekerapan bahasa yang digunakan mengikut domain. Penulis telah memilih seramai 8 orang (bersamaan dengan 10% sampel kajian) pekerja asing yang melengkapkan borang soal selidik yang diedarkan untuk menjalankan temubual secara bersemuka. Penyelidik telah memilih 5 orang pekerja asing yang berbangsa Indonesia tetapi berasal dari daerah yang berbeza seperti Jawa dan Batak manakala 3 orang lagi berbangsa Bangladesh. Penulis juga telah menyediakan soalan-soalan yang berstruktur sebelum sesi temu bual dijalankan.

Kaedah pemerhatian yang dipilih oleh penulis ialah pemerhatian ikut serta melalui pemerhatian ketika mereka berinteraksi dengan rakan-rakan sebangsa mereka dan rakan yang berbangsa lain. Sebagai contoh, penulis akan membuat pemerhatian terhadap interaksi perbualan responden dengan rakan mereka. Penulis akan menjadi pasif dan perlihatan dan pendengaran akan digunakan untuk menyimpulkan pemilihan bahasa mereka. Penulis juga menggunakan perisian Statistical Package for Social Science (SPSS) bagi memindahkan data yang dianalisis berdasarkan soal selidik. Penggunaan perisian ini bertujuan untuk memudahkan penulis untuk menganalisis data yang diperolehi dengan tepat dan pantas. Data yang dianalisis ini akan dibentangkan melalui rajah, graf dan carta supaya data tersebut dapat dipaparkan hasil kajian yang lebih jelas.

KAWASAN KAJIAN

Kawasan kajian yang dipilih oleh penulis ialah di Taman Pelangi yang terletak di Prai, Pulau Pinang. Taman Pelangi diwujudkan oleh Perbadanan Pembangunan Pulau Pinang atau The Penang Development Corporation (PDC) bagi memenuhi permintaan pemaju kilang-kilang yang memerlukan unit-unit untuk menempatkan pekerja-pekerja mereka. Pelaksanaan projek perumahan ini dipersetujui oleh pihak Perbadanan Pembangunan Pulau Pinang atau lebih dikenali sebagai PDC kerana dapat menjimatkan masa bagi pekerja-pekerja untuk mengulangkali ke kilang mereka. Kajian ini melibatkan pekerja asing yang tinggal di Taman Pelangi, Prai, Pulau Pinang yang juga pekerja di kilang Panasonic, Prai. Borang soal selidik dan temu bual diadakan di Taman Pelangi dan responden dipilih secara rawak untuk memperolehi data bagi kajian ini.

SUBJEK KAJIAN

Bagi kajian ini, penulis hanya melibatkan pekerja asing yang berkerja di Panasonic dan tinggal di Taman Pelangi, Prai. Data kajian ini diperolehi melalui soal selidik, temu bual dan pemerhatian terhadap pekerja asing di Taman Pelangi, Prai. Borang soal selidik tersebut diisi oleh 80 orang pekerja asing secara bersemuka dan melalui *google form* manakala 8 orang daripada mereka telah ditemubual. Kajian ini merangkumi maklumat demografi seperti jantina, umur, bangsa, tahap pendidikan dan agama.

JADUAL 1: Jantina Responden

JANTINA	KEKERAPAN	PERATUSAN (%)
LELAKI	16	20%
PEREMPUAN	64	80%
JUMLAH	80	100%

Jadual 1 menunjukkan data tentang responden bagi kajian ini. Seramai 80 orang pekerja asing telah dipilih secara rawak dan terdiri daripada 64 orang perempuan dan 16 orang lelaki. Pengkaji hanya memilih 16 orang responden lelaki kerana kebanyakan pekerja di kilang Panasonic merupakan perempuan. Pekerja lelaki hanya berkerja di bahagian stor atau perbersihan dan bahagian pembuatan dan pengeluaran akan dijalankan oleh perempuan.

JADUAL 2: Peringkat Umur

PERINGKAT UMUR	KEKERAPAN	PERATUSAN
17-25 TAHUN	38	47.50%
26-35 TAHUN	34	42.50%
36-45 TAHUN	6	7.50%
46 TAHUN	2	2.50%
JUMLAH	80	100%

Data peringkat umur yang diperolehi berdasarkan soal selidik yang dijalankan seperti ditunjukkan dalam Jadual 2. Pengkaji telah membahagikan kepada empat bahagian iaitu 17-25 tahun, 26-35 tahun, 36-45 tahun dan 46 tahun ke atas. Berdasarkan carta 4.2 di atas menunjukkan bahawa umur responden yang paling ramai dalam kalangan pekerja asing ialah pada peringkat umur 17-25 tahun iaitu 38 orang bersamaan dengan 47.5%. Seterusnya, responden pada peringkat umur 26-35 tahun berjumlah 34 orang dengan 42.5% diikuti dengan peringkat umur 36-45 tahun yang hanya sebanyak 6 orang sahaja iaitu 7.5%. Baki jumlah responden iaitu 2 orang bersamaan dengan 2.5% merupakan responden pada peringkat 46 tahun ke atas.

JADUAL 3: Bangsa Responden

BANGSA	KEKERAPAN	PERATUSAN
INDONESIA	55	68.80%
NEPAL	5	6.30%
FILIPINA	6	7.50%
LAIN-LAIN	14	17.50%
JUMLAH	80	100%

Berdasarkan Jadual 3 di atas menunjukkan peratusan paling tinggi bagi bangsa responden yang dipilih ialah bangsa Indonesia dengan peratusan 68.8% yang berjumlah 55 orang responden. Peratusan kedua tertinggi dicatatkan oleh bangsa yang lain-lain seperti Bangladesh, Jepun dan Cina dengan mencatatkan 17.5% bersamaan dengan 14 orang responden. Bakinya iaitu 6 orang (7.5%) dan 5 orang (6.3%) dicatatkan oleh responden yang berbangsa Filipina dan Nepal. Analisis yang diperolehi jelas menunjukkan bahawa jumlah pekerja di Panasonic ini kebanyakan perempuan yang berbangsa Indonesia. Jumlah pekerja asing yang berbangsa Nepal dan Bangladesh tidak ramai dalam kalangan pekerja di situ kerana kilang tersebut menghadkan pekerja lelaki untuk berkerja di situ.

JADUAL 4: Tahap Pendidikan

TAHAP PENDIDIKAN	KEKERAPAN	PERATUSAN
TIDAK SEKOLAH	1	1.30%
SEKOLAH RENDAH	23	28.80%
SEKOLAH MENENGAH	55	68.80%
LAIN-LAIN	1	1.30%
JUMLAH	80	100%

Seterusnya, berdasarkan Jadual 4 di bawah menunjukkan analisis bagi responden mengikut tahap pendidikan yang mencatatkan peratusan paling tinggi iaitu 68.% dengan jumlah 55 orang iaitu sekolah menengah. Tahap pendidikan kedua tertinggi bagi responden dengan 23 orang bersamaan dengan 28.8% iaitu sekolah rendah. Selebihnya iaitu hanya seorang sahaja bersamaan dengan 1.3% merupakan responden yang tidak bersekolah dan responden yang berpendidikan tinggi seperti Ijazah. Responden yang memiliki pendidikan tinggi ini berasal dari Jepun dan merupakan salah seorang pengurus di kilang Panasonic.

JADUAL 5: Agama Responden

AGAMA	KEKERAPAN	PERATUSAN
ISLAM	29	36.30%
KRISTIAN	34	42.50%
BUDDHA	8	10%
LAIN-LAIN	9	11.30%
JUMLAH	80	100%

Jadual 5 di atas menunjukkan data responden mengikut agama telah penulis membahagikan mengikut agama utama di dunia seperti agama Islam, agama Kristian, agama Buddha dan lain-lain agama. Agama Kristian mencatatkan jumlah tertinggi iaitu 34 orang dengan 42.5%. Manakala agama Islam berjumlah 29 orang dengan 36.3% daripada responden yang disoal selidik. Agama Buddha mempunyai 8 orang penganut daripada responden ini dengan 10%. Sebanyak 9 orang merupakan penganut agama lain seperti agama Hindu bersamaan dengan 11.3%.

HASIL KAJIAN

Pemilihan Bahasa dalam Kalangan Pekerja Asing di Taman Pelangi, Prai Mengikut Domain

Bahagian ini memaparkan data berkaitan pemilihan bahasa dalam kalangan responden yang dipilih mengikut domain seperti domain sosial, domain pekerjaan dan domain keagamaan. Melalui penganalisan dalam bahagian ini, pengkaji dapat mengenal pasti bahasa-bahasa yang dipilih dan digunakan oleh responden dalam kehidupan seharian mereka. Bahagian juga digunakan untuk menentukan kekerapan penggunaan bahasa Melayu dalam kalangan pekerja dan dikukuhkan dengan temu bual. Hasil perbincangan ini, penulis dapat mengetahui kecenderungan responden dalam menggunakan bahasa Melayu dalam kehidupan seharian mereka. Penulis juga dapat memastikan kedudukan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dalam kalangan pekerja asing, Taman Pelangi, Prai.

Berdasarkan soal selidik yang diedarkan, soalan berkaitan dengan pemilihan bahasa dalam kalangan pekerja asing ini mengikut domain. Bahagian ini dibahagikan kepada tiga bahagian iaitu domain sosial, domain pekerjaan dan domain keagamaan. Setiap soalan akan diberikan empat pilihan bahasa yang akan digunakan iaitu bahasa Melayu, Bahasa Inggeris, bahasa Indonesia dan lain-lain. Lain-lain yang dimaksudkan dalam pilihan bahasa tersebut seperti bahasa campuran Inggeris-Melayu atau dialek yang mereka gunakan.

Pemilihan bahasa Pekerja Asing Mengikut Domain Sosial

Domain Sosial ini melibatkan mereka berinteraksi di orang lain ketika menjalankan aktiviti seharian.

JADUAL 6: Bahasa yang Digunakan Ketika Berinteraksi dengan Rakan Sebangsa.

BAHASA YANG DIGUNAKAN KETIKA BERINTERAKSI DENGAN RAKAN SEBANGSA.	KEKERAPAN (ORANG)	PERATUSAN (%)
BAHASA MELAYU	24	30%
BAHASA INGGERIS	1	1.30%
BAHASA INDONESIA	34	42.50%
LAIN-LAIN	21	26.30%
JUMLAH	80	100%

Jadual 6 menunjukkan soalan berkaitan bahasa yang digunakan semasa berinteraksi dengan rakan sebangsa mereka. Kebanyakan responden menggunakan bahasa Indonesia ketika berinteraksi dengan rakan sebangsa mereka iaitu dengan jumlah 34 orang bersamaan dengan 42.50%. Hal ini demikian kerana kebanyakan responden yang dipilih merupakan pekerja asing yang berbangsa Indonesia. Bahasa kedua tertinggi yang digunakan oleh responden bagi kajian ini ialah bahasa Melayu iaitu seramai 24 orang dengan 30%. Menurut seorang responden bernama. Seramai 21 orang atau 26.30% menggunakan bahasa lain-lain seperti bahasa campuran iaitu Indonesia-Melayu atau dialek mereka iaitu bahasa Jawa dan bahasa Batak. Hanya seorang sahaja (1.30%) yang menggunakan bahasa Inggeris ketika berinteraksi dengan rakan sebangsanya.

JADUAL 7: Bahasa yang Digunakan Ketika Berinteraksi dengan Rakan Berbangsa

BAHASA YANG DIGUNAKAN KETIKA BERINTERAKSI DENGAN RAKAN BERBANGSA LAIN	KEKERAPAN (ORANG)	PERATUSAN (%)
BAHASA MELAYU	61	76.3
BAHASA INGGERIS	6	7.5
BAHASA INDONESIA	8	10
LAIN-LAIN	5	6
JUMLAH	80	100

Jadual 7 menunjukkan bahasa yang digunakan ketika berinteraksi rakan berbangsa lain mencatatkan bahasa tertinggi merupakan bahasa Melayu dengan seramai 61 orang atau 76.3% daripada responden. Hal ini jelas menunjukkan bahasa Melayu amatlah penting untuk mereka berkomunikasi di sini. Bahasa kedua yang digunakan ialah bahasa Indonesia iaitu 8 orang responden bersamaan dengan 7.5%. Mereka menggunakan bahasa Indonesia kerana bahasa Indonesia dan bahasa Melayu tidak terlalu berbeza. Mereka juga mampu berkomunikasi dengan penduduk tempatan dengan menggunakan bahasa Indonesia. 6 orang responden atau 10% telah menggunakan bahasa Inggeris untuk berkomunikasi dengan bangsa lain. Analisis dibuat mendapati responden yang menggunakan bahasa Inggeris ini merupakan pekerja asing yang berasal dari Jepun dan China serta yang berpangkat tinggi. Bahasa lain-lain mencatatkan 5 orang iaitu 6.3% yang digunakan ketika berinteraksi dengan bangsa lain merupakan campuran bahasa Melayu dan bahasa Indonesia serta campuran bahasa Melayu dan bahasa Inggeris.

Pemilihan Bahasa Pekerja Asing mengikut Domain Pekerjaan

Pemilihan bahasa bagi domain pekerjaan ini dijalankan untuk mengetahui bahasa apa yang dipilih oleh pekerja asing ketika berada di tempat kerja.

JADUAL 8 : Bahasa yang Digunakan Ketika Berinteraksi dengan Ketua./Bos kilang

BAHASA YANG DIGUNAKAN KETIKA BERINTERAKSI DENGAN KETUA/BOS DI KILANG	KEKERAPAN (ORANG)	PERATUSAN (%)
BAHASA MELAYU	68	85.0
BAHASA INGGERIS	7	8.8
BAHASA INDONESIA	3	3.8
LAIN-LAIN	2	2.5
JUMLAH	80	100

Jadual 8 merupakan soalan mengikut domain pekerjaan iaitu bahasa yang biasa digunakan semasa berinteraksi dengan ketua/bos di kilang. Seramai 68 responden (85%) telah memilih untuk menggunakan bahasa Melayu untuk berkomunikasi dengan bos/ketua mereka. Selain itu, bahasa Inggeris juga dipilih oleh 7 orang responden yang bersamaan 8.8% dan 3 orang telah memilih bahasa Indonesia bagi soalan ini. Baki dua orang dengan 2.5% telah

memilih untuk menggunakan lain-lain bahasa iaitu campuran bahasa Melayu dan bahasa ibunda mereka.

JADUAL 9 : Bahasa yang Digunakan Semasa Berinteraksi dengan Rakan Sekerja di Kilang

BAHASA YANG DIGUNAKAN KETIKA BERINTERAKSI DENGAN RAKAN BERBANGSA LAIN	KEKERAPAN (ORANG)	PERATUSAN (%)
BAHASA MELAYU	61	76.3
BAHASA INGGERIS	6	7.5
BAHASA INDONESIA	8	10
LAIN-LAIN	5	6
JUMLAH	80	100

Jadual 9 menunjukkan bahasa yang digunakan untuk berinteraksi dengan rakan sekerja di kilang yang mencatatkan bahasa tertinggi ialah bahasa Melayu dengan 68 orang responden bersamaan dengan 85%. Bagi bahasa Indonesia pula, terdapat 6 orang responden iaitu 7.5% yang memilih untuk menggunakan bahasa Indonesia semasa berinteraksi dengan rakan sekerja mereka. Manakala 4 orang dengan 5% lagi telah memilih untuk menggunakan bahasa-bahasa lain seperti bahasa campuran iaitu bahasa Melayu dan bahasa ibunda mereka. Hanya dua orang sahaja iaitu 2.5% yang memilih untuk menggunakan bahasa Inggeris bagi berinteraksi dengan rakan sekerja mereka.

Pemilihan Bahasa Pekerja Asing Mengikut Domain Agama

JADUAL 10 : Bahasa yang Digunakan Semasa Berada di Upacara Keagamaan

BAHASA YANG DIGUNAKAN SEMASA BERADA DI UPACARA KEAGAMAAN	KEKERAPAN (ORANG)	PERATUSAN (%)
BAHASA MELAYU	27	33.8
BAHASA INGGERIS	4	5
BAHASA INDONESIA	31	38.8
LAIN-LAIN	18	22.5
JUMLAH	80	100

Berdasarkan Jadual 10 menunjukkan bahasa yang digunakan semasa berada di upacara keagamaan. Majoriti memilih bahasa Indonesia iaitu 31 orang bersamaan 38.8% kerana kebanyakan responden berbangsa Indonesia. Terdapat juga responden yang memilih bahasa Melayu ketika upacara keagamaan mereka iaitu 27 orang dengan 33.8% dan 18 orang atau 22.5% memilih menggunakan bahasa lain dalam upacara keagamaan mereka seperti bahasa Arab dan bahasa ibunda mereka. Selebihnya 4 orang dengan 5% menggunakan bahasa Inggeris dalam upacara keagamaan mereka.

JADUAL 11: Bahasa yang Digunakan Semasa Bersembahyang di Rumah

BAHASA YANG DIGUNAKAN KETIKA BERSEMBAHYANG DI RUMAH	KEKERAPAN (ORANG)	PERATUSAN (%)
BAHASA MELAYU	14	17.5
BAHASA INGGERIS	4	5
BAHASA INDONESIA	40	50
LAIN-LAIN	22	27.5
JUMLAH	80	100

Jadual 11 menunjukkan analisis bagi soalan bahasa yang digunakan ketika bersembahyang di rumah iaitu majoritinya menggunakan bahasa Indonesia dengan 40 orang dengan 50%. Manakala 22 orang iaitu 27.5% daripada responden menggunakan lain-lain bahasa ketika mereka bersembahyang di rumah terutama bagi responden yang beragama Islam. Mereka menggunakan bahasa Arab ketika solat dan berdoa yang jelas menunjukkan bahawa bahasa Arab merupakan bahasa bagi orang Islam beribadah. 14 orang (17.5%) telah memilih bahasa Melayu ketika mereka bersembahyang di rumah. Hanya 4 orang yang memilih bahasa Inggeris bersamaan 5% ketika mereka bersembahyang.

Faktor-faktor yang Mempengaruhi Pemilihan Bahasa Pekerja Asing di Taman Pelangi, Prai.

Berdasarkan hasil kajian daripada analisis di atas tentang pemilihan bahasa responden mengikut domain telah menunjukkan bahawa penggunaan bahasa Melayu telah diberikan keutamaan kecuali dalam domain keagamaan. Responden yang terpilih telah menggunakan bahasa Melayu dalam kehidupan seharian mereka tetapi mereka memilih untuk menggunakan bahasa ibunda mereka ketika melakukan aktiviti berkaitan dengan agama mereka. Bahagian ini akan menghuraikan faktor-faktor yang mempengaruhi responden menggunakan bahasa tersebut menggunakan 4 pilihan jawapan yang telah disenaraikan seperti Sangat Setuju, Setuju, Tidak Setuju atau Sangat Tidak Setuju.

JADUAL 12: Persekitaran Responden di KelilingI oleh Penutur Bahasa Tersebut

Faktor pemilihan bahasa	Pendapat	Kekerapan (Orang)	Peratusan (%)
Persekitaran saya dikelilingi oleh penutur bahasa tersebut.	Sangat Setuju	35	43.8
	Setuju	21	26.3
	Tidak Setuju	24	30
	Sangat Tidak Setuju	0	0
Jumlah		80	100

Jadual di atas menunjukkan analisis bagi soalan berkaitan faktor yang mempengaruhi

pemilihan bahasa pekerja asing iaitu persekitaran saya dikelilingi oleh penutur bahasa tersebut. Berdasarkan jadual 12 menunjukkan 35 orang responden bersamaan 43.8% memilih bahawa mereka sangat bersetuju dengan pernyataan tersebut. Manakala 24 orang responden atau 30% lagi memilih tidak bersetuju dengan pernyataan tersebut dan 21 lagi dengan 26.3% daripada responden memilih setuju dengan pernyataan tersebut.

JADUAL 13: Mempunyai Pengetahuan dan Kemampuan Sedia ada tentang Bahasa Tersebut

Faktor pemilihan bahasa	Pendapat	Kekerapan (Orang)	Peratusan (%)
Saya mempunyai pengetahuan dan kemampuan sedia ada tentang bahasa tersebut.	Sangat Setuju	30	37.5
	Setuju	27	33.8
	Tidak Setuju	18	22.5
	Sangat Tidak Setuju	5	6.3
	Jumlah	80	100

Jadual di atas merupakan analisis bagi faktor pengetahuan dan kemampuan sedia ada dalam diri responden tentang bahasa yang dipilih. Seramai 30 orang responden atau 37.5% memilih sangat setuju dengan pernyataan tersebut dan 27 orang responden bersamaan dengan 33.8% memilih setuju dengan pernyataan tersebut. Selebihnya 18 orang atau 22.5% dan 5 orang responden dengan 6.3% memilih tidak setuju dan sangat tidak setuju dengan pernyataan tersebut. Hal ini demikian jelas menunjukkan bahawa tidak semua responden mempunyai kemampuan untuk menggunakan bahasa Melayu tetapi mereka masih perlu menguasai bahasa tersebut.

JADUAL 14: Pendedahan di Tempat Kerja dengan Penggunaan Bahasa Tersebut

Faktor pemilihan bahasa	Pendapat	Kekerapan (Orang)	Peratusan (%)
Pendedahan di tempat kerja dengan penggunaan bahasa tersebut.	Sangat Setuju	38	47.5
	Setuju	23	28.8
	Tidak Setuju	17	21.3
	Sangat Tidak Setuju	2	2.5
	Jumlah	80	100

Jadual 14 menunjukkan faktor pendedahan di tempat kerja dengan penggunaan bahasa tersebut yang mencatatkan pendapat paling tinggi merupakan sangat setuju. 38 orang dengan 47.5% telah memilih sangat setuju bagi pernyataan tersebut dan 23 orang responden bersamaan 28.8% telah memilih setuju dengan pernyataan tersebut. 17 orang lagi (21.3%) memilih tidak setuju dan 2 orang lagi (2.5%) memilih sangat tidak setuju bahawa faktor mereka memilih

bahasa Melayu ini kerana pendedahan di tempat kerja.

JADUAL 15: Bahasa Tersebut Perlu Digunakan untuk Berinteraksi dalam Kehidupan Sehari-hari

Faktor pemilihan bahasa	Pendapat	Kekerapan (Orang)	Peratusan (%)
Bahasa tersebut perlu digunakan untuk berinteraksi dalam kehidupan seharian.	Sangat Setuju	44	55
	Setuju	15	18.8
	Tidak Setuju	17	21.3
	Sangat Tidak Setuju	4	5
	Jumlah	80	100

Berdasarkan jadual 15 tentang analisis bagi bahasa Melayu perlu digunakan untuk berinteraksi dalam kehidupan seharian. 44 orang responden dengan 55% memilih untuk sangat bersetuju dengan pernyataan tersebut dan 15 orang lagi (18.8%) memilih bersetuju. Hasil kajian yang diperolehi mendapati responden menggunakan bahasa Melayu dalam domain sosial semasa berada di pasar dan kedai runcit. Bagi yang memilih tidak bersetuju dengan pernyataan tersebut ialah 17 orang dengan 21.3% dan 4 orang dengan 5% memilih sangat tidak bersetuju dengan pernyataan tersebut. Hal ini demikian kerana mereka berbangsa Indonesia dan bahasa ibunda mereka tidak terlalu berbeza dengan bahasa Melayu. Oleh itu, mereka tidak perlu menggunakan bahasa Melayu untuk berinteraksi dengan penduduk setempat bagi menjalankan urusan jual beli di pasar atau kedai runcit

KESIMPULAN

Secara kesimpulannya, kajian ini telah membuktikan bahawa bahasa Melayu telah menjadi bahasa perantaraan yang digunakan oleh pekerja asing dalam kehidupan seharian mereka. Setiap soalan yang diberikan berkaitan dengan pemilihan bahasa pekerja asing dalam domain-domain tertentu seperti domain pekerjaan, domain sosial dan domain keagamaan. Hasil kajian mendapati kebanyakan daripada responden lebih memilih untuk menggunakan bahasa Melayu dalam kehidupan seharian mereka iaitu dalam domain pekerjaan dan domain sosial. Hasil kajian juga mendapati bahawa pekerja asing ini hanya menggunakan bahasa ibunda mereka dalam domain keagamaan iaitu ketika menjalankan aktiviti keagamaan atau beribadat sahaja. Faktor-faktor yang mempengaruhi pemilihan bahasa Melayu sebagai bahasa komunikasi mereka adalah kerana mereka dikelilingi oleh penutur bahasa Melayu dan bahasa Melayu merupakan bahasa perantaraan di negara ini. Berdasarkan temu bual yang dibuat juga mendapati kebanyakan responden lebih cenderung menggunakan bahasa Melayu dalam kehidupan seharian mereka.

RUJUKAN

- Abdul Hamid Mahmood. 2002. *Guru dan Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Media Printext (M) Sdn. Bhd.
- Ansah, M.A. 2016. Language Choice in Multilingual Communities: The Case of Larteh, Ghana. *Legon Journal of the Humanities*, 25, 37-57.
- Bloomfield, Leonard. 1933. *Language*. New York: Holt, Rinehat dan Winston.
- Dewan Bahasa Pustaka. 2008. *Nukleus: Patriotisme dalam Bahasa*. Muat turun 20 Mac 2020, daripada <http://www.dbp.gov.my>.
- Fishman, J.A. 1965. Who Speaks What Language to Whom and When?. *La Linguistique* 2, 67-88.
- Karim Harun, Khairulanuar Ismail, Lokman Abd. Wahid, Zawahir Ismail, Azhar Md. Sabil. Membina Kerangka Standard Bahasa Melayu dan Bahasa Indonesia. *Jurnal Melayu*, 17(2), 241-254.
- Kerajaan Negeri Pulau Pinang. 2015. Mesyuarat Kedua Penggal Ketiga Dewan Undangan Negeri Pulau Pinang Kesebelas. Muat turun 22 MEI 2020, dari https://adun.penang.gov.my/soalan/displayportal?soal_id=5985&pers_id=13
- Lim, C. C. (2008). Language choices of Malaysian youth: A case study (Unpublished doctoral's thesis, Faculty of Languages and Linguistics University of Malaya Kuala Lumpur, Malaysia).
- Nik Safiah Karim. 1987. Pendekatan dan Kaedah untuk Memantapkan bahasa Malaysia. *Jurnal Persatuan Linguistik Malaysia*. 3. Kuala Lumpur: Persatuan Linguistik Malaysia.
- Nor Aini & Goh Lea Koon. 2009. *Ekonomi Malaysia ke Arah Pembangunan Seimbang*. Nor Aini & Ishak Yussof. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Nwaigwe, U.C & Onwuama, M.E. 2017. *Effective Guide to the Use of Library for Higher Education*. Owerri: Cel-Bez & Company Publishers.
- Cel-Bez. Owerri. 2016. *Library Use Companion*. University of Ibadan.
- Rahihah Omar, Nasrun Alias & Teo Kok Seong. 2016. Pemilihan Bahasa Masyarakat Chetti di Melaka. *Jurnal Melayu*, 15(2), 210-222.
- Sa'adiah Ma'alip. Pemilihan Bahasa: Proses Peralihan Bahasa Masyarakat Orang Asli Che Wong. *Jurnal Melayu*, 12(1), 32-43.
- Norhisham Osman. 1994. *Kajian Pemilihan Bahasa: Di Kawasan Perumahan Ulu Dedap Seberang Perak*. Ampang: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Syed Arabi Idid. 2002. *Kaedah Penyelidikan Komunikasi dan Sains Sosial*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Wong, Francis Hoy Kee & Ee, Tiang Hong. 1971. *Education in Malaysia*. Kuala Lumpur: Heinemann Educational Books.

Yahya Othman. 2005. *Trend dalam Pengajaran Bahasa Melayu*. Bentong: PTS Publications & Distributors Sdn. Bhd.

Biodata Penulis:

Nurul Adila Zulkipli adalah bekas pelajar Program Bahasa Melayu, Pusat Kajian Bahasa, Kesusasteraan dan Kebudayaan Melayu, UKM.

Sa'adiyah Ma'alip (PhD) adalah pensyarah kanan di Pusat Kajian Bahasa, Kesusasteraan dan Kebudayaan Melayu, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, UKM. Kepakaran beliau dalam bidang sosiolinguistik.